

Column André Nijhof

LEREN VAN ZUID-AFRIKA

Eerder dit jaar had ik het voorrecht om naar Zuid-Afrika te gaan. In mijn optiek een land van hoop. Zeker toen Nelson Mandela president werd en hij verzoening centraal zette: een visie op Zuid-Afrika waarin verschillende groepen beseffen dat ze elkaar nodig hebben om een toekomst te creëren die voor eenieder werkt. Een visie die diepgeworteld is in de Ubuntu filosofie, waarin verbindingen tussen mensen centraal staan. Vanuit die visie zijn onder meer de waarheids- en verzoeningscommissies ontstaan. Onder leiding van wijlen aartsbisschop Desmond Tutu kwamen daders en slachtoffers van het apartheidsregime aan het woord. Niet om tot een straf te komen, maar om de waarheid te onthullen. En daarmee erkenning te geven aan dat wat is gebeurd. En soms ook vergeving, om niet te blijven hangen in het verleden. Bijzonder en zeer inspirerend.

Wat dat betreft waren mijn ervaringen in Nederland minder inspirerend. In veel gesprekken waarin ik aangaf dat ik naar Zuid-Afrika ging, was de eerste reactie: pas op voor criminaliteit. Zelfs van personen die er nog nooit geweest waren, was het beeld dat je daar elke dag op je hoede moet zijn. Waar komt die stelligheid vandaan? In de tweeënhalve week in Zuid-Afrika heb ik mij geen moment onveilig gevoeld. Wel merkte ik dat apartheid er nog volop aanwezig is. Formeel is die in 1990 afgeschaft. Maar de scheiding tussen blank en zwart is er nog steeds. Zo verbleven wij in Phalaborwa in een gated community waar we veel blanken tegenkwamen. Onze dochter verbleef in een

township vijf kilometer verderop. Toen we dat aan de burens vertelden, was de reactie: 'Daar zijn wij nog nooit geweest'. Mijn interpretatie daarvan: daar kom je niet als blanke. En omgekeerd kom je als zwarte niet naar de gated community, tenzij je daar een medewerker bent. En zwarte medewerkers zag je volop. Veel meer dan vanuit ons Nederlandse efficiëntiedenken nodig is. Maar in Zuid-Afrika is de norm dat je als je geld hebt, dat deelt. Onder meer door extra medewerkers aan te stellen.

Wat mij echt schokte, was een soort nieuwe tweedeling in Zuid-Afrika. Ik doel op de scheiding tussen Zuid-Afkanen – blank, Indisch, zwart – die in elk geval wat rechten hebben en de vluchtelingen uit buurlanden. Zij slapen rechteloos onder een kartonnen doos en hopen iets mee te krijgen van de rijkdom in Zuid-Afrika.

Wat leer ik van deze reis? Allereerst om niet te snel te (ver)oordelen. In onze huidige socialemediatijd lijkt iets al snel gewoon, terwijl de werkelijkheid heel anders kan zijn. En, nog belangrijker, ik leer ervan dat iedereen verbonden is. Het besef dat in Zuid-Afrika mensen onder een kartonnen doos moeten slapen, maakt mij nederig en dankbaar voor alles wat ik heb. Bovendien hoop ik dat de kleine dingen die wij konden doen – al was het maar aandachtig luisteren naar iemands levensverhaal – ook wat moois bij de ander heeft gecreëerd. «

André Nijhof is professor Duurzaam Ondernemen en Stewardship aan Nyenrode Business Universiteit.

